

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Janusz KOCHANOWSKI

RPO-534590-II/07/PS

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Warszawa, 03/12/2007r.

Pan
Prof. dr hab. Zbigniew Ćwiąkalski
Minister Sprawiedliwości -
Prokurator Generalny
Al. Ujazdowskie 11
00 - 950 Warszawa

Wielce Szanowny Panie Ministrze

W wystąpieniu z dnia 7 listopada 2006 r. zwróciłem się do Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego o rozważenie potrzeby znowelizowania przepisów Kodeksu postępowania karnego dotyczących instytucji ułaskawienia.

Argumentowałem w nim, iż we wnioskach wpływających do mnie, skarżący wskazują, iż zgodnie z przepisem art. 564 § 1 Kodeksu postępowania karnego, jeżeli w sprawie, w której wniesiono prośbę o ułaskawienie, orzekał tylko sąd pierwszej instancji, w razie braku podstaw do wydania opinii pozytywnej - pozostawia on prośbę bez dalszego biegu. Z kolei art. 564 § 3 Kpk stanowi, iż sąd odwoławczy pozostawia prośbę o ułaskawienie bez dalszego biegu tylko wtedy, gdy wydaje opinię negatywną, a opinię taką wydał już sąd pierwszej instancji.

Zainteresowani zwracają zatem uwagę, iż w praktyce brzmienie tych przepisów oznacza, iż decyzje w przedmiocie ułaskawienia podejmuje nie Prezydent RP, który jest konstytucyjnie uprawnionym organem w tym zakresie, lecz - w przypadkach uregulowanych w omawianych przepisach - sąd. W takim ukształtowaniu procedury ułaskawieniowej dostrzegają oni naruszenie art. 139 Konstytucji RP, zgodnie z którym prawo łaski stosuje Prezydent.

W piśmiennictwie podnosi się, iż: „Możliwość wstrzymania postępowania ułaskawieniowego przez sąd może rodzić zastrzeżenia, co do zgodności takiego rozwiązania z Konstytucją RP, skoro jedynie Prezydent RP jest uprawniony do stosowania prawa łaski, a

inny organ uniemożliwia mu wypowiedzenie się w tym przedmiocie. Projekt k.p.k. proponował, by sąd nie mógł pozostawiać prośby o ułaskawienie bez dalszego biegu, oddając to w gestię Prezydenta RP (art. 554 projektu k.p.k. z sierpnia 1995 r.), lecz Sejm nie podzielił tego stanowiska." (za: R.A. Stefański, Komentarz do art. 564 kodeksu postępowania karnego, [w:] Z. Gostyński (red.), J. Bratoszewski, L. Gardocki, S.M. Przyjemski, R.A. Stefański, S. Zabłocki, Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom II, Dom Wydawniczy ABC, 1998).

Podzielam wątpliwości, co do zgodności wskazanych przepisów art. 564 § 1 i 564 § 3 Kpk z art. 139 Konstytucji RP. Wydaje się bowiem, iż - choć kwestia stosowania prawa łaski przez Prezydenta ujęta jest w Konstytucji bardzo lapidarnie - nie ulega kwestii, iż w świetle przepisu konstytucyjnego o zastosowaniu prawa łaski decyduje głowa państwa. W mojej ocenie oznacza to również, iż do Prezydenta powinna trafiać każda prośba o ułaskawienie i jedynie on może podjąć decyzję także w przedmiocie odmowy zastosowania prawa łaski. Przepisy rozdziału 59 Kodeksu postępowania karnego stanowią wyłącznie operacjonalizację uprawnienia nadanego Prezydentowi w art. 139 Konstytucji.

Nieuregulowanie w Konstytucji szczegółowych zasad stosowania prawa łaski, równoznaczne z pozostawieniem ustawodawcy zwykłemu unormowania tej kwestii, nie jest tożsame z przyznaniem mu swobody, co do zakresu możliwości korzystania przez Prezydenta z tego prawa. Takie rozumowanie oparte jest na niemożliwym do zaakceptowania z punktu widzenia hierarchii źródeł prawa założeniu dopuszczalności wykładni zasad konstytucyjnych poprzez treść regulacji ustawy zwykłej (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 września 2006 r. sygn. SK 60/05).

W udzielonej na powyższe wystąpienie odpowiedzi (nr pisma DL-P-I-0760-18/06), Minister Sprawiedliwości nie podzielił moich wątpliwości konstytucyjnych, co do art. 564 Kpk i w konsekwencji nie dostrzegł potrzeb zmiany tego przepisu. Za takim poglądem przemawia, zdaniem Ministra Sprawiedliwości, następująca argumentacja:

1. W powołanym wystąpieniu pominięta została możliwość wdrożenia postępowania ułaskawieni owego przez Prokuratora Generalnego z urzędu (art. 567 § 1 Kpk) bądź na żądanie prezydenta, z czego wynika, iż pozostawienie prośby o ułaskawienia przez sąd bez dalszego biegu nie ogranicza uprawnienia Prezydenta do skorzystania z prawa

łaski, jeśli prośba zostanie skierowana do niego bezpośrednio; Prezydent nie musi zatem zasięgać opinii sądu, co do zasadności prośby o ułaskawienie.

2. W doktrynie przeważa pogląd, iż Prezydent może zastosować prawo łaski bezpośrednio, z pominięciem trybu przewidzianego w Kpk.
3. Ułaskawienie, jako instytucja nie tylko prawa konstytucyjnego wkraczająca, ze względu na zasięg skutków w sferę prawa karnego materialnego, może być uregulowane przepisami Kpk.
4. Lapidarna norma art. 139 Konstytucji nie może być odczytywana jako nakaz stosowania prawa łaski wprost, zasadnym zatem wydaje się pozostawienie prośby o ułaskawienie bez dalszego biegu, jeżeli nie zostanie ona zaopiniowana pozytywnie przez choćby jeden z sądów orzekających w sprawie.

W mojej ocenie, argumentacja powyższa nie jest w pełni przekonująca, bowiem po części nie odnosi się do istoty problemu, jaką jest możliwość skutecznego wstrzymania postępowania w przedmiocie ułaskawienia przez sąd, a odnosząc się tego zagadnienia - poprzestaje na stwierdzeniu, iż obowiązujące w tej mierze uregulowanie jest prawidłowe i nie narusza art. 139 Konstytucji RP.

W związku z powyższym, uprzejmie proszę Pana Ministra o ponowne przeanalizowanie przedstawionego problemu i poinformowanie mnie o zajęтым stanowisku i ewentualnie podjętych działaniach.

Łączę wyrazy szacunku

/-/ Janusz Kochanowski